

О. Федорчак

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО НАУКОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

Проведено огляд наукової літератури щодо інвестиційного клімату. Розмежовано поняття “інвестиційний клімат”, “інвестиційна привабливість”, “інвестиційний потенціал”. Виокремлено основні підходи до трактування “інвестиційного клімату” різними науковцями.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал.

На сучасному етапі інвестиційний клімат в Україні є вкрай несприятливим для іноземних та вітчизняних інвесторів, що пояснюється низкою причин: воєнною агресією з боку Російської Федерації, відсутністю цілеспрямованої стратегії залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку, низьким рівнем захисту прав та законних інтересів інвесторів, негативним міжнародним інвестиційним іміджем держави. Все це призвело до того, що в Україні тривалий час спостерігається значний дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів, відтак проблема залучення іноземних інвестицій була і залишається надзвичайно актуальною [1].

До проблем інвестицій, інвестиційної діяльності, інвестиційного процесу, інвестиційного клімату звертається багато зарубіжних і вітчизняних вчених, дослідників, практиків та політиків. До фундаментальних праць, присвячених інвестиціям та інвестиційній діяльності, належать праці І. Бланка, Л. Борщ, В. Бочарова, Т. Майорової, А. Переседи, О. Удалих, В. Федоренка, У. Шарпа. Узагальнення підходів до класифікації інвестицій розглянуто у роботах І. Безп'ятої.

Окремі аспекти державного регулювання інвестиційної діяльності висвітлені у працях І. Бондарчука, В. Кирилова, Н. Клименко, М. Колісника, Т. Максимової, В. Мартиненка, А. Мерзляк, В. Пшеничної.

Проблеми інвестиційного клімату досліджувались у роботах: Т. Кубах, М. Мельник, Н. Навроцької, І. Новак, М. Оробчука, А. Пешка, С. Сухінової, В. Терещенка, О. Чемерис, О. Шабанової, К. Шафранової. Дослідженню інвестиційної привабливості присвячені праці: О. Гаврилюка, К. Малько, О. Оніщенко, Г. Фролової, О. Шeverдіної та інших.

Високо оцінюючи внесок зазначених науковців у питання, що досліджуються, необхідно зауважити, що на сьогодні інвестиційний клімат в Україні досі залишається несприятливим, відсутня загально прийнятна методика та показники його оцінки, а також єдність у тлумаченні науковцями цієї категорії.

Метою статті є аналіз та узагальнення наявних в економічній літературі підходів до трактування категорії “інвестиційний клімат”, що дасть можливість поглибити та обґрунтувати сутність зазначеної дефініції.

Останнім часом в наукових публікаціях, на різних ієрархічних рівнях управління, в засобах масової інформації та в побуті оперують поняттям “інвестиційний клімат”. Для того, щоб зрозуміти його зміст, необхідно спершу з'ясувати, що складають у такі поняття,

як “інвестиція”, “інвестиційна привабливість”, “інвестиційний потенціал” тощо. Розглянемо детальніше зміст зазначених понять.

У літературі з економіки та державного управління існують різні підходи щодо змісту та класифікації інвестицій. У найбільш широкому змісті поняття “інвестувати” означає “розлучитися з грошима сьогодні, щоб отримати їх більшу суму в майбутньому” [2]. Загалом усі визначення науковців зводяться до того, що інвестиції – це вкладення капіталу в об’єкти інвестування з метою отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту в майбутньому.

Серед науковців існує також розбіжність думок щодо класифікації інвестицій. Найпоширенішим є поділ інвестицій на: реальні та фінансові, прямі і непрямі, внутрішні та зовнішні, короткострокові й довгострокові, ризикові та безризикові, приватні і державні, вітчизняні та іноземні, прямі й портфельні, комерційні та соціальні. Останнім часом в економічній літературі визначилися нові види інвестицій – інноваційні (вкладення в нововведення) та інтелектуальні (вкладення в об’єкти інтелектуальної власності, що випливають з авторського та суміжних з ним прав) [3].

Всі окреслені види інвестицій та їх обсяги передусім залежать від середовища інвестування, тобто від характеристики інвестиційного клімату.

На сьогодні в економічній науці немає єдиного підходу до визначення поняття “інвестиційний клімат”. Найчастіше інвестиційний клімат трактують як сукупність політичних, економічних, юридичних чинників та умов регулювання інвестиційної діяльності.

Термін “клімат” тлумачиться як: “обстановка, стан, що склалися де-небудь”; “положення, обставини, умови життя, роботи де-небудь”. Зазвичай інвестиційний клімат означає обставини та умови, в яких відбувається інвестиційна діяльність [4].

На основі аналізу категорії “інвестиційний клімат”, нами виокремлено найхарактерніші підходи до трактування сутності зазначеного поняття. Так, інвестиційний клімат можна розглядати як: 1) сукупність чинників та умов інвестування (чинниковий підхід); 2) співвідношення інвестиційної привабливості та інвестиційного ризику (ризиковий підхід); 3) умови інвестування на макро-, мезо-, мікрорівні (територіальний підхід); 4) умови інвестування для іноземних та вітчизняних інвесторів (комплексний підхід); 5) певну систему або структуру (системний підхід); 6) умови для вкладення реальних та фінансових інвестицій (збалансований підхід); 7) оцінку середовища інвестування на основі рейтингів (рейтинговий підхід); 8) динамічне середовище для інвестування (динамічний підхід); 9) циклічність умов інвестування (циклічний підхід); 10) певні активні дії держави щодо залучення інвестицій (державно-управлінський підхід). При визначенні інвестиційного клімату треба враховувати, що це поняття багатогранне, воно повинно охоплювати описані підходи.

Розглянемо детальніше кожен із зазначених підходів.

1. Чинниковий підхід. Представники цього підходу розглядають інвестиційний клімат крізь призму набору чинників чи сукупності умов (передумов) для здійснення інвестиційної діяльності. Такими чинниками можуть бути: політичні, правові, економічні, соціальні, фінансові, регуляторні, природні, географічні, екологічні, культурні, організаційні, інноваційні тощо. Вони характеризують доцільність інвестування в певну систему. Чинники інвестиційного клімату – це складна мозаїка. Одні з них негативно, інші позитивно впливають на формування інвестиційного клімату, можуть існувати постійно або тимчасово.

Спробу систематизації чинників, що формують інвестиційний клімат, зробила М. Мельник Дослідниця пропонує узагальнену класифікацію чинників, основою якої є їх поділ за такими критеріями: тип дії, об'єктивність, масштаб, спосіб прояву, напрям впливу, ієрархічний рівень, об'єкт вибору, аспекти формування клімату, час дії [5].

Деякі науковці розрізняють також “надчинник”, “мегачинники” та інші чинники інвестиційного клімату. “Надчинник” і “мегачинники” для національних та іноземних інвесторів співпадають. Різниця простежується у частині інших чинників, які діють лише щодо іноземних інвесторів [6].

Інші науковці не використовують систему “надчинник – мегачинники – інші чинники”. Вони виділяють лише ті чинники, що негативно або позитивно впливають на здійснення інвестиційної діяльності. Зауважимо, що інколи дія одного і того ж чинника розглядається одними науковцями як стимулююча, а іншими – як дестимулююча. Розрізняють чинники-стимулятори та чинники-дестимулятори. Наприклад, чинниками-стимуляторами інвестиційного клімату є: висока рентабельність, стимулююча фіскальна політика, розвинена грошово-кредитна система, стабільне правове середовище, якість людського капіталу, здатність до інновацій, новітні технології, високі темпи економічного зростання; чинником-дестимулятором є високий інвестиційний ризик.

Отже, незважаючи на велику кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів щодо проблем та чинників формування інвестиційного клімату, єдиного підходу до трактування кількості чинників та їх систематизації на сьогодні не існує.

2. Ризиковий підхід. Представники цього підходу розглядають інвестиційний клімат у форматі двох площин: інвестиційної привабливості та інвестиційного ризику. Оцінка інвестиційного клімату здійснюється на основі порівняння рівня ризику та прибутковості інвестицій. За такого підходу використовуються показники терміну окупності, поточної вартості, норми прибутковості, а також політичних та економічних ризиків.

Представники зазначеного підходу трактують інвестиційний клімат доволі звужено – крізь призму оцінки інвестором ефективності інвестиційних вкладень. Так, на думку О. Власюка, інвестиційний клімат, – це “спроможність економіко-правового середовища забезпечити належну віддачу на вкладений капітал” [7]. Забезпечення максимального прибутку є однією із найважливіших ознак, які приваблюють інвесторів. Інвестиційна привабливість об'єктів інвестування – це характеристика, яка враховує суперечливі цілі інвестора: максимальний прибуток за мінімального ризику.

Цікавий підхід до оцінки інвестиційної привабливості та ризику пропонує В. Головатюк. На його думку, “ризик інвестиційного клімату можна вимірювати рівнем невідповідності ідеалу (еталону), іншими словами мірою відхилення від еталону рівня інвестиційної привабливості соціально-економічного середовища у будь-який теперішній момент часу. Чим менше відрізняється поточний профіль соціально-економічного середовища від еталонного, тим вище рівень його інвестиційної привабливості і, звичайно, менші ризики” [8].

Деякі вчені взагалі ототожнюють поняття «інвестиційного клімату» та «інвестиційної привабливості». Вони трактують інвестиційний клімат через суб'єктивне сприйняття його інвестором. Так, А. Пешко інвестиційним кліматом вважає “сукупність чинників, які бере до уваги інвестор, приймаючи рішення щодо здійснення інвестицій” [9].

Подібної думки дотримується та Г. Фролова: “інвестиційний клімат – сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій” [10]. Доволі стисле,

але чітко за змістом формулювання інвестиційного клімату подає М. Орбчук. Інвестиційний клімат, на його думку, – це “все те, на що зважає інвестор, коли оцінює наскільки сприятливі чи несприятливі у тій чи іншій країні умови для вкладення капіталу” [11]. На нашу думку, у поданих визначеннях швидше йдеться про інвестиційну привабливість, а не про інвестиційний клімат. Необхідно також додати, що для кожного інвестора чинники інвестиційної привабливості можуть бути різними, тобто інвестиційна привабливість може бути різною для різних груп інвесторів.

Більш обґрунтованим, на нашу думку, є підхід, запропонований О. Шeverдіною. На думку дослідниці, “інвестиційна привабливість означає суб’єктивну оцінку інвестором інвестиційного клімату” [12]. Отже, категорія “інвестиційна привабливість” характеризує доцільність вкладання капіталу в досліджуваний потенційний об’єкт інвестування з позиції інвестора.

Досить часто разом із поняттям “інвестиційна привабливість” вживається категорія “інвестиційний потенціал”. У широкому розумінні інвестиційний потенціал (“сила”, “можливості”, “ступінь потужності”) означає максимально можливий обсяг джерел, запасів, засобів і ресурсів, які можуть бути інвестовані у певну систему. Інвестиційний потенціал – це максимальний обсяг будь-яких ресурсів (фінансових, матеріальних, інформаційних, трудових), які інвестор може спрямувати на інвестиційні цілі. З іншого боку, “інвестиційний потенціал означає інвестиційну місткість території” [13].

Отже, інвестиційний потенціал свідчить про максимально можливі капіталовкладення у систему, а інвестиційна привабливість характеризує доцільність здійснення капіталовкладень з позиції інвестора. Визначення інвестиційного потенціалу потрібне для прийняття рішення щодо подальшого стратегічного розвитку держави, формування її інвестиційної політики. Інвестиційна привабливість оцінюється переважно зовнішніми щодо системи суб’єктами, що прийматимуть рішення щодо інвестування. Тому інвестиційна привабливість одних і тих інвестиційних об’єктів для різних груп інвесторів може бути різною.

3. Територіальний підхід. У літературі є певні розходження думок стосовно рівнів інвестування. Представників цього підходу умовно можна поділити на дві групи. Перша група науковців розглядає інвестиційний клімат на макро-, мезо- та мікрорівні – на рівні держави, регіону, галузі, окремого підприємства. На кожному з цих рівнів діють відповідні чинники, за сукупністю яких оцінюють сприятливість інвестиційного клімату [14].

На макрорівні інвестиційний клімат оцінюють через показники політичного, правового, економічного та соціального середовища, зокрема оцінюють динаміку і структуру ВВП, стан платіжного балансу, фінансового ринку, обслуговування зовнішнього і внутрішнього боргу тощо. На цьому рівні вирішують питання можливості здійснення інвестицій у країну загалом.

Після вивчення інвестиційного клімату на макрорівні, оцінюють інвестиційний клімат на регіональному та галузевому рівнях (мезорівень), вивчаючи певну галузь або регіон. Характерною особливістю цього рівня є те, що інвестиційний клімат регіонів і галузей різний. Диференціація обсягів інвестицій між регіонами, поділ регіонів на сприятливі та депресивні свідчить про нерівномірність виробництва й характеризується тенденцією збільшення розриву в їх економічному розвитку.

Після оцінки регіонального та галузевого рівня, оцінюють обране підприємство, і так аж до окремого проекту. У більшості праць інвестиційний клімат розглядають, як правило, на макрорівні, рідше – мезорівні, часто не приділяють значної уваги макрорівню, який відчутно впливає на формування інвестиційного клімату держави.

Інша група дослідників переконана, що інвестиційний клімат формується виключно на загальнодержавному рівні. Він відображає базові умови здійснення інвестиційної діяльності і є однаковим для всіх територій України. На рівні окремих регіонів та галузей формується інвестиційна привабливість. Під впливом різних чинників вона буде відрізнятися у регіонах. При цьому відрізняють інвестиційну привабливість окремих регіонів, областей, галузей економіки, підприємств, реальних проектів, окремих фінансових (фондових) інструментів [15]. Ми погоджуємося із таким твердженням і вважаємо, що інвестиційний клімат формується на загальнодержавному рівні, а інвестиційна привабливість – на рівні окремих територій, галузей, підприємств.

4. Комплексний підхід, який орієнтований на створенні сприятливих умов як для внутрішніх, так і для іноземних інвесторів. В економічній літературі також розходяться думки вчених стосовно суб'єктів інвестування. Частина науковців акцентує увагу на тому, що інвестиційний клімат повинен створюватися виключно для іноземних інвесторів. Так, на думку І. Бут [16], “інвестиційний клімат – сукупність чинників, які притаманні певній країні і визначають її привабливість для іноземного інвестора”. Подібною думки дотримується А. Загородній, за яким “інвестиційний клімат – сукупність політичних, соціальних та економічних чинників, які бере до уваги чужоземний інвестор, приймаючи рішення про здійснення інвестицій” [17]. Такої ж позиції дотримується Н. Мельничук, яка інвестиційним кліматом вважає “сукупність різноманітних чинників, які забезпечують можливості залучення іноземних інвестицій” [18].

Діаметрально протилежної думки дотримується В. Головатюк. На думку дослідника, “інвестиційний клімат – це чинник, що обумовлює стимулювання економічного розвитку, передусім, за рахунок внутрішніх ресурсів суспільства. І лише в другу чергу за рахунок іноземних інвестицій”. За його оцінками об'єми внутрішніх приватних інвестицій перевищують об'єми прямих іноземних інвестицій серед країн світу приблизно в чотири рази. Світовий досвід інвестиційної діяльності дає можливість зробити висновок про найбільшу приналежність для зовнішніх інвесторів тих країн та регіонів, де відчутну активність проявляють місцеві інвестори [19].

В. Терещенко також звертає увагу на негативний вплив залучення іноземних інвестицій для національної економіки. Він наводить низку застережень щодо іноземного інвестування, зокрема: використання національних ресурсів (землі) без подальшого фінансування їх відновлення; використання іноземними інвесторами екологічно небезпечних технологій; здатність іноземного інвестора як фінансового донора впливати на політику урядових структур із урахуванням власних інтересів; використання трудового потенціалу країни за нижчими цінами, ніж світові; не зацікавленість іноземного інвестора в технологічному розвитку країни-реципієнта; концентрація іноземного капіталу в секторах з високим прибутком, що призводить до неефективності галузевої структури іноземних інвестицій [20].

Нам імпонує визначення, яке подає П. Брін: “інвестиційний клімат – сукупність політичних, економічних юридичних чинників, які формують собою певний стан, в якому існує рівна можливість для реалізації процесу інвестування як іноземних так і вітчизняних інвесторів” [21]. Необхідно особливо наголосити, що в цьому визначенні не проводиться поділ між вітчизняними та іноземними інвестиціями. Це дає змогу розглядати насамперед базові чинники, які впливають на інвестиційну активність у країні.

5. Системний підхід. Представники цього підходу акцентують увагу на трактуванні інвестиційного клімату як певної системи або ж структури.

Оригінальний підхід пропонує І. Корміліцина. На її думку, “інвестиційний клімат – складна економічна система, що являє собою множину взаємопов’язаних елементів, які утворюють цілісність, однак не мають чітких кордонів. Параметрами входу системи є кліматоутворюючі чинники, під впливом яких формується інвестиційний клімат. Параметри виходу відображають якість інвестиційного клімату. У середині система являє собою слабоструктурований однорідний простір. Інвестиційний клімат складається з підсистем різного типу, більшість з яких є середовищами – макроекономічне, фінансове, політичне, інституційне, поведінкове, соціальне, культурне та ін.” [22]. Загалом ми погоджуємося з таким трактуванням інвестиційного клімату, проте вважаємо, що цей підхід, призводить до ототожнення інвестиційного клімату із зовнішнім середовищем, яке є ширшим поняттям.

Деяко по-іншому підходить до трактування інвестиційного клімату Б. Карпінський. На його думку, “інвестиційний клімат – комплекс політичних, соціальних, інфраструктурних елементів, які дають у своєму сумарному прояві синергетичний ефект” [23]. Нам імпонує це трактування, особливо теза про те, що чинники інвестиційного клімату у своєму сумарному прояві утворюють синергетичний ефект, який проявиться в максимальному залученні інвестиційних ресурсів на певну територію.

6. Збалансований підхід. Представники цього підходу, трактуючи поняття інвестиційного клімату, роблять акцент на об’єктах інвестування – реальних (вкладення коштів у матеріальні та нематеріальні активи) та фінансових (вкладення коштів у цінні папери) інвестиціях. Більшість науковців інвестиційним кліматом вважають створення умов для залучення реальних інвестицій. На відміну від них, О. Барановський вважає, що інвестиційний клімат має формуватися як для реальних, так і для фінансових інвестицій. На його думку, “інвестиційний клімат – умови для досягнення потенційних інвестицій у формі коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій, інших цінних паперів, рухомого і нерухомого майна, майнових прав, ноу-хау, досвіду та інших інтелектуальних цінностей, права користування землею та природними ресурсами” [24].

Зауважимо, що в Україні переважною формою інвестування є реальні інвестиції. Але необхідно враховувати, що за умов нестабільної податкової політики та інфляції ефективність реального інвестування суттєво знижується. У ці періоди ефективнішими є фінансові інвестиції. Нині, коли в Україні формується ринок цінних паперів, виникає зацікавленість інвесторів у розширенні їх видів, тому потрібно створити рівні умови як для реального, так і для фінансового інвестування.

7. Рейтинговий підхід. Представники цього підходу пов’язують інвестиційний клімат країни з її інвестиційним іміджем. Інвестиційний імідж країни (уявлення про її інвестиційний клімат) формується на основі рейтингової оцінки кредитоспроможності країни, зробленої світовими експертними агентствами (“Moody’s”, “Standard & Poor”, “Fitch Ratings”). Чим кращий імідж країни, тим більший обсяг інвестиційних ресурсів вона може залучити.

8. Динамічний підхід. Представники цього підходу вважають, що інвестиційний клімат характеризується високим динамізмом і постійно змінюється в кращу або гіршу сторону. На динамізмі інвестиційного клімату акцентує І. Авдєєва, яка у складі інвестиційного клімату виділяє: 1) сформовані умови, які склалися на певний момент часу; 2) умови, що формуються, які з’являються в поточний період часу; 3) умови, що будуть сформовані і представлятимуть перспективи інвестиційного клімату в майбутньому [25].

Динамізм інвестиційного клімату може негативно вплинути на інвестиційну діяльність. На цій тезі наголошує О. Гаврилюк, який вважає, що “інвестор у першу чергу потребує правової стабільності, що дістає прояв аж ніяк не у створенні хороших, а в наявності стабільних законів, які б дали можливість спланувати діяльність на досягнутий період. Постійні спроби поліпшення законодавства означають для інвесторів нестабільність: внесення інвестицій на одних умовах, функціонування – на других, а отримання результату – на третіх” [26].

9. Циклічний підхід. Представники цього підходу пов’язують інвестиційну активність з циклами спаду та підйому економіки. На думку А. Малай, “рух інвестицій та інвестиційна політика повторюють економічний цикл країни, але роком пізніше, тобто сьогоднішня макроекономічна ситуація відіб’ється на інвестиційній діяльності наступного року. Економіка України розвивається циклічно. Після найкращого за макроекономічними показниками року, тобто після періоду економічного зростання й макроекономічної стабільності, спостерігається найбільший приплив інвестицій. Погіршення економічного стану, стрімке зростання дефіциту бюджету й державного боргу, призводить до зниження приросту обсягу інвестицій та погіршення інвестиційного клімату” [27].

У цьому підході простежується пасивна роль держави у формуванні інвестиційного клімату. На нашу думку, ключову роль у формуванні привабливого інвестиційного клімату повинна відігравати політика і дії органів державної влади.

10. Державно-управлінський підхід. Представники цього підходу наголошують на активній участі держави щодо формування інвестиційного клімату. Ми повністю погоджуємося із думкою Б. Карпінського, який вважає, що “інвестиційний клімат – багатофакторна система цілеспрямованих заходів, яка свідомо формується на державному та регіональному рівнях в інтересах ширшого залучення на конкретну територію додаткових ресурсів у грошовій та матеріальній формах” [28].

Нам імпонує таке визначення інвестиційного клімату. На нашу думку, роль держави повинна зводитись не до пасивного спостерігача, а до активного учасника формування інвестиційного клімату. Саме органи державного управління усіх рівнів призначені сприяти поліпшенню інвестиційного клімату не лише для успішної діяльності інвесторів, а в той же час і заради досягнення низки соціальних цілей – економічного благополуччя суспільства, зменшення його соціальної кластеризації, відновлення миру і безпеки.

Висновки

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі висновки:

1. З’ясовано, що при всьому різноманітті підходів до вивчення “інвестиційного клімату” це питання не досліджено повною мірою.

2. Розмежовано поняття “інвестиційного клімату”, “інвестиційного потенціалу”, “інвестиційної привабливості”: 1) інвестиційний клімат – це об’єктивні умови інвестування, які формуються на державному рівні і є однаковим для всіх територій України; 2) інвестиційна привабливість означає суб’єктивну оцінку інвестором інвестиційного клімату, вона формується на рівні окремих регіонів, областей, галузей, підприємств, проектів, фондів інструментів і для одних і тих інвестиційних об’єктів може бути різною, огляду на різні групи інвесторів; 3) інвестиційний потенціал – максимальний обсяг ресурсів, які інвестор може спрямувати на інвестиційні цілі; він означає інвестиційну місткість території.

3. Запропоновано систематизувати існуючі підходи до наукового визначення категорії інвестиційного клімату. Виокремлено такі групи підходів: 1) чинниковий підхід; 2) ризиковий підхід; 3) територіальний підхід; 4) комплексний підхід; 5) системний підхід; 6) збалансований підхід; 7) рейтинговий підхід; 8) динамічний підхід; 9) циклічний підхід; 10) державно-управлінський підхід.

4. Встановлено, що недостатньо вивченою є роль держави в процесі інвестування, а також не сформований інституційний механізм розвитку інвестиційного клімату. Зазначений механізм повинен передбачати активні дії держави щодо створення сприятливих умов інвестування на мікро- і макрорівні як для іноземних, так і вітчизняних інвесторів з метою впровадження інвестиційних та соціальних проєктів.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні інституційного механізму розвитку інвестиційного клімату в Україні. Вищевказане свідчить про необхідність суттєвого вдосконалення державної політики щодо створення нормальних умов для ведення бізнесу на території України та залучення інвестицій до національної економіки. Водночас не потрібно вважати інвестиції панацеєю, це лише один із компонентів високоєфективного розвитку країни.

Список використаної літератури

1. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки [Текст]. — 2015. — № 3 (165). — С. 100—105.
2. Шарп В. Ф. Инвестиции [Текст] / В. Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Дж. В. Бэйли ; пер. с англ. — М. : Инфра-М, 2001. — 1028 с.
3. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом [Текст] : монографія / А. А. Пересада. — К. : Лібра, 2002. — 472 с.
4. Шабанова О. В. Інвестиційний клімат функціонування недержавних пенсійних фондів / О. В. Шабанова // Інвестиційні ресурси відтворювальних процесів в Україні [Текст]. — 2014. — № 2(20). — С. 123—126.
5. Мельник М. І. Теоретико-методологічні засади оцінки та моделювання інвестиційного клімату регіону [Текст] : дис. канд. екон. наук : 08.10.01 / М. І. Мельник. — Львів : [б. в.], 2004. — 301 с.
6. Цыганов С. И. Доктрина инвестиционного климата для иностранных инвесторов / С. И. Цыганов // Бизнес. Менеджмент. Право [Текст]. — 2008. — № 1. — С. 90.
7. Власюк О. С. Стратегії розвитку України: теорія і практика [Текст] / за ред. О. С. Власюка. — К. : ШСД, 2002. — 864 с.
8. Головатюк В. М. Проблемно-ориентированные подходы в оценке инвестиционной привлекательности социально-экономической среды в контексте инновационного развития [Электронный ресурс] / В. М. Головатюк, В. П. Соловьев. — Режим доступа : <http://www.iee.org.ua>.
9. Пешко А. В. Інвестиції : їх значення, види та форми / А. В. Пешко // Інвестиції: практика та досвід [Текст]. — 2007. — № 2. — С. 3—6.
10. Фролова Г. І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні / Г. І. Фролова // Економіка та управління національним господарством [Текст] : Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2014. — № 2 (26). — С. 67—69.

11. Оробчук М. Г. Формування сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій в Україну [Текст] / М. Г. Оробчук. — Львів : Львів. університет, 1997. — 86 с.

12. Шевердіна О. В. Розвиток інвестиційного потенціалу України: правовий аспект / О. В. Шевердіна // Право і суспільство [Текст]. — 2014. — № 1/2. — С. 76—80.

13. Сухинова С. Е. Региональная специфика инвестиционного климата [Текст] : монография / Сухинова С. Е. — Волгоград : Вол ГУ, 2004. — 82 с.

14. Заволока Ю. М. Методичні підходи до формування інвестиційного клімату держави / Ю. М. Заволока // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) [Текст]. — 2013. — № 1(1). — С. 196—202.

15. Оніщенко О. А. Теоретичні аспекти визначення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості / О. А. Оніщенко // Університетські наукові записки [Текст]. — 2010. — № 1(33). — С. 246—252.

16. Бут І. О. Інвестиції як основа структурних зрушень в економіці / І. О. Бут // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на економіку та окремий бізнес [Текст]. — Дніпропетровськ : [б. в.], 2008. — Т. 1. — С. 3, 4.

17. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К. : Знання, 2007. — 1072 с.

18. Мельничук Н. Ю. Аналіз інвестиційного клімату в Україні та перспективи його розвитку / Н. Ю. Мельничук // Економічний аналіз [Текст]. — 2011. — № 8. — Ч. 1. — С. 135—138.

19. Головатюк В. М. Проблемно-ориентированные подходы в оценке инвестиционной привлекательности...

20. Терещенко В. Л. Проблеми та перспективи покращення інвестиційного клімату в Україні / В. Л. Терещенко // Глобальні та національні проблеми економіки [Текст]. — 2015. — № 4. — С. 926—931.

21. Брінь П. В. Проблеми інвестиційного клімату / П. В. Брінь, М. В. Акулова // Вісник НТУ ХПІ [Текст]. — 2013. — № 69 (1042). — С. 112—116. — (Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства).

22. Кормилицына И. Г. Инвестиционный климат: системный подход к исследованию / И. Г. Кормилицына // Известия Сочинского государственного университета [Текст]. — 2013. — № 4 (27). — С. 87—98.

23. Карпінський Б. А. Інвестиційний клімат України / Б. А. Карпінський // Фінанси України [Текст]. — 2001. — № 7. — С. 139—148.

24. Барановський О. І. Інвестиційна безпека / О. І. Барановський // Фінанси України [Текст]. — 1998. — № 9. — С. 60—65.

25. Авдеева И. Л. Формирование благоприятного инвестиционного климата в муниципальных образованиях / И. Л. Авдеева, И. А. Барановская // Вестник Орел ГИЭТ [Текст]. — 2012. — № 3 (21). — С. 93—97.

26. Гаврилюк О. В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О. В. Гаврилюк // Фінанси України [Текст]. — 2008. — № 2. — С. 68—81.

27. Малай А. О. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України / А. О. Малай // Економіка та держава [Текст]. — 2011. — № 9. — С. 102—105.

28. Карпінський Б. А. Інвестиційний клімат України... — С. 139—148.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2016

Схвалена до друку редколегією 30.03.2016

O. Fedorchak

BASIC SCIENTIFIC APPROACHES TO DEFINING INVESTMENT CLIMATE

The scientific literature review on the investment climate is carried out. The concepts of “investment climate”, “investment attractiveness” and “investment potential” are differentiated. The basic approaches to interpretation of “investment climate” by different scientists are outlined.

Key words: investments, investment climate, investment attractiveness, investment potential.